EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2023 05 24
COM(2023) 613 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Kipro 2023 m. nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2023 m. Kipro stabilumo programos

{SWD(2023) 613 final}

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Kipro 2023 m. nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2023 m. Kipro stabilumo programos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo[1], ypač į jo 5 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo[2], ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2021 m. vasario 19 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241[3], kuriuo nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė. Pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę valstybėms narėms teikiama finansinė parama reformoms ir investicijoms įgyvendinti, t. y. ES finansuojama fiskalinė paskata. Pagal Europos semestro prioritetus Priemonė prisideda prie ekonomikos bei socialinio atsigavimo ir tvarių reformų ir investicijų, kuriomis siekiama visų pirma skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir didinti valstybių narių ekonomikos atsparumą, įgyvendinimo. Ji taip pat padeda stiprinti viešųjų finansų būklę ir skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu, gerinti teritorinę sanglaudą ES ir remti tolesnį Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimą. 2022 m. birželio 30 d., laikantis Reglamento (ES) 2021/241 11 straipsnio 2 dalies, atnaujintas pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę kiekvienai valstybei narei skiriamas didžiausias finansinis įnašas;

---

1 OL L 209, 1997 8 2, p. 1.

2 OL L 306, 2011 11 23, p. 25.

3 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17).

(2) 2022 m. lapkričio 22 d. Komisija priėmė 2023 m. metinę tvaraus augimo apžvalgą[4], kuria pradedamas 2023 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. 2023 m. kovo 23 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino apžvalgoje, grindžiamoje keturiais konkurencingo tvarumo aspektais, išdėstytus prioritetus. 2022 m. lapkričio 22 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 taip pat priėmė 2023 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Kipras nurodytas kaip viena iš valstybių narių, kuriose gali būti susidaręs disbalansas arba gali kilti jo susidarymo rizika ir dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. Tą pačią dieną Komisija priėmė nuomonę dėl Kipro 2023 m. biudžeto plano projekto. Be to, Komisija priėmė Rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos (ją Taryba priėmė 2023 m. gegužės 16 d.) ir Pasiūlymą dėl 2023 m. bendros užimtumo ataskaitos, kurioje analizuojamas užimtumo politikos gairių ir Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimas (ją Taryba priėmė 2023 m. kovo 13 d.);

(3) nors ES šalių ekonomika nepaprastai atspari, geopolitinės aplinkybės ir toliau daro neigiamą poveikį. Kadangi ES tvirtai remia Ukrainą, ES ekonominės ir socialinės politikos darbotvarkėje daugiausia dėmesio skiriama, viena vertus, priemonėms, kuriomis trumpuoju laikotarpiu mažinamas neigiamas sukrėtimų energetikos srityje poveikis tiek pažeidžiamiems namų ūkiams, tiek įmonėms, ir, kita vertus, tolesnėms pastangoms vidutiniu laikotarpiu įgyvendinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, remti tvarų ir integracinį augimą, apsaugoti makroekonominį stabilumą ir didinti atsparumą. Joje taip pat daug dėmesio skiriama ES konkurencingumo ir našumo didinimui;

(4) 2023 m. vasario 1 d. Komisija paskelbė komunikatą „Žaliojo kurso pramonės planas poveikio klimatui neutralizavimo amžiui“[5], kuriuo siekiama didinti neutralaus poveikio klimatui ES pramonės konkurencingumą ir remti greitą perėjimą prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos. Planas papildo pagal Europos žaliojo kurso komunikatą ir planą „REPowerEU“ dedamas pastangas. Juo siekiama sukurti palankesnę aplinką, kurioje būtų plėtojami ES neutralaus poveikio technologijų ir produktų gamybos pajėgumai, kurių reikia ES plataus užmojo klimato srities tikslams pasiekti, taip pat užtikrinama prieiga prie atitinkamų svarbiausiųjų žaliavų, be kita ko, įvairinant tiekimo šaltinius, tinkamai naudojant geologinius išteklius valstybėse narėse ir perdirbant kuo daugiau žaliavų. Planas grindžiamas keturiais ramsčiais: nuspėjama ir supaprastinta reglamentavimo aplinka, galimybėmis sparčiau gauti finansavimą, įgūdžių stiprinimu ir atvira prekyba siekiant atsparių tiekimo grandinių. 2023 m. kovo 16 d. Komisija taip pat paskelbė komunikatą „Ilgalaikis ES konkurencingumas. Perspektyvos po 2030 m.“[6], kuriame dėmesys sutelktas į devynis vienas kitą stiprinančius veiksnius ir tikslą sukurti augimą skatinančią reglamentavimo sistemą. Jame nustatyti politikos prioritetai, kuriais, siekiant ilgalaikio ES ir jos valstybių narių konkurencingumo, skatinama aktyviai vykdyti struktūrinius patobulinimus, tinkamai orientuotas investicijas ir reglamentavimo priemones. Toliau pateikiamos rekomendacijos padeda šiuos prioritetus įgyvendinti;

(5) 2023 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras toliau kinta atsižvelgiant į Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės įgyvendinimą. Kad būtų įgyvendinti Europos semestro politikos prioritetai, vis dar itin svarbu visiškai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, nes jais atsižvelgiama į visas atitinkamas per kelerius pastaruosius metus konkrečioms šalims

4 COM(2022) 780 *final*.
5 COM(2023) 62 *final*.
6 COM(2023) 168 *final*.

pateiktas rekomendacijas arba didelę jų dalį. 2019, 2020 ir 2022 m. konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos tebėra tiek pat svarbios ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planams, kurie peržiūrėti, atnaujinti arba iš dalies pakeisti pagal Reglamento (ES) 2021/241 14, 18 ir 21 straipsnius;

(6) 2023 m. vasario 27 d. priimtu reglamentu „REPowerEU“[7] siekiama greitai laipsniškai panaikinti ES priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro importo. Taip bus prisidėta prie ES energetinio saugumo ir jos energijos šaltinių įvairinimo, kartu didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, energijos kaupimo pajėgumus ir energijos vartojimo efektyvumą. Reglamentu valstybėms narėms suteikiama galimybė į nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtraukti naują skyrių „REPowerEU“, kad būtų galima finansuoti pagrindines reformas ir investicijas, kurios padės pasiekti „REPowerEU“ tikslus. Jos taip pat padės didinti neutralaus poveikio klimatui ES pramonės konkurencingumą, kaip nurodyta Žaliojo kurso pramonės plane poveikio klimatui neutralizavimo amžiui, ir atsižvelgti į 2022 m. ir, kai taikytina, 2023 m. konkrečioms valstybėms narėms pateiktas su energetika susijusias rekomendacijas. Reglamentu „REPowerEU“ nustatoma naujos kategorijos negrąžintina finansinė parama, kurią valstybės narės gali gauti, kad galėtų finansuoti naujas su energetika susijusias reformas ir investicijas, numatytas jų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose;

(7) 2023 m. kovo 8 d. Komisija priėmė komunikatą, kuriame pateikė 2024 m. fiskalinės politikos gaires. Juo siekiama padėti valstybėms narėms parengti stabilumo ir konvergencijos programas ir taip sustiprinti politikos koordinavimą[8]. Komisija priminė, kad Stabilumo ir augimo pakte nustatytos bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos taikymas baigsis 2023 m. pabaigoje. Ji paragino 2023–2024 m. vykdyti fiskalinę politiką, kuria užtikrinamas vidutinio laikotarpio skolos tvarumas ir tvariai didinamas potencialus augimas. Valstybės narės paragintos 2023 m. stabilumo ir konvergencijos programose nustatyti, kaip jų fiskaliniais planais bus užtikrinta, kad vidutiniu laikotarpiu būtų laikomasi 3 % BVP deficito pamatinės vertės ir kad skola būtų patikimai bei nuolat mažinama arba išliktų apdairaus lygio. Komisija paragino valstybes nares laipsniškai nutraukti nacionalines fiskalines priemones, nustatytas siekiant apsaugoti namų ūkius ir įmones nuo energijos kainų šuolio, pradedant nuo mažiausiai tikslingų priemonių. Ji nurodė, kad jei dėl atsinaujinusio su energijos kainomis susijusio spaudimo reikėtų pratęsti paramos priemonių taikymą, valstybės narės tokias priemones pažeidžiamiems namų ūkiams ir įmonėms turėtų taikyti daug tikslingiau nei anksčiau. Komisija pasiūlė fiskalines rekomendacijas kiekybiškai įvertinti, diferencijuoti ir suformuluoti remiantis grynosiomis pirminėmis išlaidomis, kaip pasiūlyta jos komunikate dėl ES ekonomikos valdymo sistemos reformos gairių[9]. Ji rekomendavo, kad visos valstybės narės ir ateityje išsaugotų nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas ir užtikrintų veiksmingą Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšų panaudojimą, ypač atsižvelgdamos į žaliosios bei skaitmeninės pertvarkos ir atsparumo didinimo tikslus. Komisija nurodė, kad, laikydamasi galiojančių teisinių nuostatų ir remdamasi 2023 m.

---

7 2023 m. vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/435, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/241, kiek tai susiję su skyriais „REPowerEU“ ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 bei (ES) 2021/1755 ir Direktyva 2003/87/EB (OL L 63, 2023 2 28, p. 1).

8 COM(2023) 141 *final*.

9 COM(2022) 583 *final*.

galutiniais duomenimis, 2024 m. pavasarį ji Tarybai pasiūlys pradėti deficito kriterijumi grindžiamas perviršinio deficito procedūras;

(8) 2023 m. balandžio 26 d. Komisija pristatė pasiūlymus dėl teisės aktų, kuriais įgyvendinama visapusiška ES ekonominio valdymo taisyklių reforma. Pagrindinis pasiūlymų tikslas – stiprinti valstybės skolos tvarumą ir skatinti tvarų bei įtrauktų ekonomikos augimą visose valstybėse narėse įgyvendinant reformas ir investuojant. Pasiūlymais siekiama valstybėms narėms suteikti daugiau galimybių kontroliuoti savo vidutinio laikotarpio planų rengimą ir kartu nustatoma griežtesnė vykdymo užtikrinimo tvarka siekiant užtikrinti, kad valstybės narės vykdytų vidutinio laikotarpio fiskaliniuose struktūriniuose planuose prisiimtus įsipareigojimus. Teisėkūros darbą siekiama užbaigti 2023 m.;

(9) 2021 m. gegužės 17 d. pagal Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 1 dalį Kipras Komisijai pateikė nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnį Komisija ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano aktualumą, efektyvumą, veiksmingumą ir darną įvertino vadovaudamasi to reglamento V priede pateiktomis vertinimo gairėmis. 2021 m. liepos 28 d. Taryba priėmė Sprendimą dėl Kipro ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo[10]. Paramos dalių išmokėjimas priklauso nuo pagal Reglamento (ES) 2021/241 24 straipsnio 5 dalį Komisijos priimto sprendimo, kad Kipras patenkinamai pasiekė Tarybos įgyvendinimo sprendime nustatytas atitinkamas tarpines ir siektinas reikšmes. Kad būtų laikoma, jog tarpinės ir siektinos reikšmės pasiektos patenkinamai, ankstesniosios turi likti nepanaikintos;

(10) 2023 m. gegužės 9 d. Kipras pateikė 2023 m. nacionalinę reformų programą, o 2023 m. gegužės 2 d. pagal Reglamento (EB) Nr. 1466/97 4 straipsnio 1 dalį – 2023 m. stabilumo programą. Siekiant atsižvelgti į jų tarpusavio sąsajas, abi programos vertintos kartu. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 27 straipsnį, 2023 m. nacionalinė reformų programa taip pat atspindi Kipro du kartus per metus teikiamas pažangos, padarytos siekiant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano tikslų, ataskaitas;

(11) 2023 m. gegužės 24 d. Komisija paskelbė 2023 m. Kipro ataskaitą[11]. Joje įvertinta pažanga, Kipro padaryta įgyvendinant atitinkamas 2019–2022 m. Tarybos priimtas jam skirtas rekomendacijas, ir apžvelgta, kaip Kipras įgyvendina ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Remiantis šia analize, šalies ataskaitoje nurodytos spragos, palyginti su tais uždaviniais, kurie ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane sprendžiami tik iš dalies arba nesprendžiami, taip pat nauji ir kylantys uždaviniai. Be to, joje įvertinta pažanga, Kipro padaryta įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį ir siekiant ES pagrindinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo srityse, taip pat JT darnaus vystymosi tikslų;

(12) pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1176/2011 5 straipsnį Komisija atliko nuodugnią Kipro apžvalgą ir 2023 m. gegužės 24 d. paskelbė jos rezultatus[12]. Ji padarė išvadą, kad Kipre yra susidaręs makroekonominis disbalansas. Visų pirma su privačiojo sektoriaus, valdžios sektoriaus ir išorės skola susijęs pažeidžiamumas apskritai sumažėjo, tačiau tebekelia susirūpinimą. Pirmiausia labai

---

10 2021 m. liepos 28 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas dėl Kipro ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (ST 10686/2021; ST 10686/2021 ADD 1).

11 SWD(2023) 613 *final*.

12 SWD(2023) 635 *final*.

sumažėjo didelės skolos, įskaitant neveiksnias paskolas, ir tikimasi, kad tai tęsis, bet einamosios sąskaitos deficitas tebėra problema. Privačiojo sektoriaus skola mažėjo nuo 2015 m., išskyrus 2020 m. per COVID-19 krizę, ir numatoma, kad ji toliau mažės šiais metais, o kitais – dėl nominaliojo BVP augimo. Vis dėlto didesnės palūkanų normos gali daryti spaudimą skolos tvarkymui, nes vyrauja kintamųjų palūkanų normų paskolos. Susikaupusioms privačiojo sektoriaus ir išorės skoloms poveikį Kipre veikiančios specialiosios paskirties įmonės – tai padidina jų lygį, tačiau kelia nedidelę riziką ekonomikai. Bankų turimos neveiksnios paskolos pastaraisiais metais labai sumažėjo dėl neveiksnių paskolų pardavimo, nurašymo, grynųjų pinigų grąžinimo, skolos sąlygų pataisų ir skolos pakeitimo turtu sandorių. Valdžios sektoriaus skola nuolat mažėjo; ji sumažėjo iki žemesnio nei prieš pandemiją buvusio lygio ir numatoma, kad 2023 ir 2024 m. toliau mažės. Nepaisant to, kad turizmas atsigauna, didelis einamosios sąskaitos deficitas 2022 m. padidėjo dėl didelės vidaus paklausos ir aukštų energijos kainų; numatoma, kad šiais ir kitais metais jis šiek tiek sumažės, tačiau išliks didelis. Politinis atsakas buvo palankus. Tikimasi, kad kelios į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtrauktos priemonės padės įvairinti ekonomiką, remti eksporto augimą ir sumažinti pernelyg didelę priklausomybę nuo naftos importo. Įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, 2022 m. viduryje buvo priimtas teisės aktų, kuriais iš dalies keičiami įstatymai dėl kreditų pirkimo įmonių ir kredito administratorių, rinkinys, kuriuo gerinama jų darbo aplinka ir remiamas neveiksnių paskolų mažinimas. Kelis kartus pratęsus laikotarpį, š. m. vasario mėn. baigėsi teisės naudotis turtu atėmimo laikinasis sustabdymas: veiksminga teisės naudotis turtu atėmimo sistema yra labai svarbi siekiant paskatinti skolininkus dalyvauti restruktūrizuojant paskolas, toliau mažinti neveiksnias paskolas ekonomikoje, padėti mažinti privačiojo sektoriaus įsiskolinimą ir stiprinti mokėjimų drausmę;

(13) remiantis Eurostato patvirtintais duomenimis[13], Kipro valdžios sektoriaus balansas pagerėjo nuo 2,0 % BVP deficito 2021 m. iki 2,1 % pertekliaus 2022 m., o valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 101,2 % BVP 2021 m. pabaigoje iki 86,5 % 2022 m. pabaigoje;

(14) valdžios sektoriaus balansui poveikį padarė fiskalinės politikos priemonės, priimtos siekiant sušvelninti ekonominį ir socialinį energijos kainų kilimo poveikį. 2022 m. tokios pajamas mažinančios priemonės apėmė visiems vartotojams taikomo akcizo kuro produktams (benzinui ir dyzelinui 7 centais už litrą, krosnių kurui – 5,37 centų už litrą) sumažinimą ir namų ūkių elektros energijos suvartojimui taikomo PVM tarifo sumažinimą nuo 19 % iki 9 % (pažeidžiamiems namų ūkiams taikomas PVM papildomai sumažintas iki 5 %); o tokios išlaidas didinančios priemonės apėmė elektros energijos tarifų padidėjimo subsidijavimą, padengusį 50–100 % padidėjimo. Siekdama įgyvendinti pastarąją priemonę, vyriausybė teikia išmokas Kipro elektros energijos administracijai, visiškai valstybės valdomam subjektui. Komisijos vertinimu, 2022 m. visų šių priemonių grynasis poveikis biudžetui sudarys 0,7 % BVP. Valdžios sektoriaus balansui poveikį taip pat daro iš Ukrainos perkeltų asmenų laikinosios apsaugos teikimo biudžeto išlaidos, kurios, kaip apskaičiuota, 2022 m. sudaro 0,1 %. Be to, apskaičiuotos COVID-19 laikinų neatidėliotinų priemonių išlaidos sumažėjo nuo 2,9 % BVP 2021 m. iki 0,3 % 2022 m.;

[13] „Eurostat-Euro Indicators“ 47/2023, 2023 04 21.

(15) 2021 m. birželio 18 d. Taryba rekomendavo Kiprui[14] 2022 m. išlaikyti remiamojo pobūdžio fiskalinės politikos kryptį, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės suteiktą postūmį, ir išlaikyti nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas;

(16) remiantis Komisijos skaičiavimais, 2022 m. fiskalinės politikos kryptis[15] buvo neutrali – tai buvo tinkama atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Kipras toliau rėmė ekonomikos atsigavimą pasinaudodamas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone papildomoms investicijoms finansuoti, kaip rekomendavo Taryba. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2022 m. sudarė 1,4 % BVP (2021 m. – 1,6 %). Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2022 m. sumažėjo, nes prasidėjo naujas kitų ES fondų programavimo laikotarpis. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos fiskalinės politikos krypčiai turės 0,1 procentinio punkto stabdomąjį poveikį[16]. Todėl Kipras neišlaikė nacionalinėmis lėšomis finansuojamų investicijų, o tai neatitinka Tarybos rekomendacijos. Be to, nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus naujas pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos krypčiai buvo neutralus. Todėl Kipras pakankamai kontroliavo nacionalinėmis lėšomis finansuojamų einamųjų išlaidų augimą;

(17) makroekonominis scenarijus, kuriuo grindžiamos 2023 m. stabilumo programoje pateiktos biudžeto projekcijos, yra optimistinis 2023 m. ir realistiškas vėlesniais metais. Vyriausybė prognozuoja, kad realusis BVP 2023 m. išaugs 2,8 %, o 2024 m. – 3,0 %. Tuo tarpu Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2023 m. realiojo BVP augimas bus mažesnis – 2,3 %, o 2024 m. – 2,7 %, daugiausia dėl mažesnio vidaus paklausos poveikio augimui projekcijų;

(18) 2023 m. stabilumo programoje vyriausybė numato, kad valdžios sektoriaus perteklius šiek tiek sumažės nuo 2,1 % 2022 m. iki 2,0 % BVP 2023 m. Programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP sumažės nuo 86,5 % 2022 m. pabaigoje iki 81,1 % 2023 m. pabaigoje. Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2023 m. valdžios sektoriaus perteklius bus 1,8 % BVP. Tai atitinka stabilumo programoje numatomą perteklių. Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatomas valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP panašus: 80,4 % 2023 m. pabaigoje;

(19) numatoma, kad 2023 m. valdžios sektoriaus balansui poveikį toliau darys fiskalinės politikos priemonės, priimtos siekiant sušvelninti ekonominį ir socialinį energijos kainų kilimo poveikį. Jas sudaro priemonės, kurių taikymas pratęstas nuo 2022 m. (visų pirma akcizo kuro produktams visiems vartotojams sumažinimas ir elektros energijos tarifų padidinimo subsidijavimas). Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje

---

[14] 2021 m. birželio 18 d. Tarybos rekomendacija, kurioje pateikiama Tarybos nuomonė dėl 2021 m. Kipro stabilumo programos, OL C 304, 2021 7 29, p. 58.

[15] Fiskalinės politikos kryptis vertinama kaip pirminių išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones), išskyrus su COVID-19 krize susijusias laikinas neatidėliotinas priemones, bet įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų negrąžintina parama (dotacijomis) finansuojamas išlaidas, pokytis, palyginti su vidutinio laikotarpio potencialiu augimu. Daugiau informacijos pateikta fiskalinės statistikos lentelių 1 langelyje.

[16] Kitos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos kapitalo išlaidos turėjo 0,2 procentinio punkto BVP skatinamąjį poveikį.

numatoma, kad paramos priemonių grynosios biudžeto išlaidos 2023 m. sudarys 0,4 % BVP[17]. Neatrodo, kad dauguma 2023 m. priemonių yra orientuotos į labiausiai pažeidžiamus namų ūkius ar įmones, ir dauguma jų ne visiškai išsaugomas kainos signalas mažinti energijos poreikį ir didinti energijos vartojimo efektyvumą. Todėl Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad tikslinių paramos priemonių, į kurias reikia atsižvelgti vertinant, kaip laikomasi 2023 m. rekomendacijos, suma 2023 m. sudarys 0,0 % BVP (palyginti su 0,1 % BVP 2022 m.);

(20) 2022 m. liepos 12 d. Taryba rekomendavo[18] Kiprui imtis veiksmų 2023 m. užtikrinti, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas atitiktų bendrą neutralios politikos kryptį[19], atsižvelgiant į tolesnę laikiną ir tikslinę paramą namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, ir iš Ukrainos bėgantiems žmonėms. Kipras turėtų būti pasirengęs einamąsias išlaidas pritaikyti prie kintančios situacijos. Kiprui taip pat rekomenduota didinti viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, taip pat į energetinį saugumą atsižvelgiant į iniciatyvą „REPowerEU“, be kita ko, naudojantis Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų Sąjungos fondų lėšomis;

(21) Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2023 m. fiskalinė politika bus iš esmės neutrali (−0,1 % BVP). Prieš tai, 2022 m., fiskalinė politika buvo neutrali (0,0 % BVP). Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos krypčiai 2023 m. turėtų būti neutralus – 0,0 % BVP. Tai apima 0,1 % BVP mažesnes tikslinių paramos priemonių namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, išlaidas. Apibendrinant, prognozuojamas nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas atitinka Tarybos rekomendaciją. Numatoma, kad Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. sudarys 0,8 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamų investicijų skatinamasis poveikis fiskalinės politikos krypčiai turėtų sudaryti 0,8 procentinio punkto[20]. Todėl Kipras planuoja finansuoti papildomas investicijas pasinaudodamas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis, taip pat, kaip numatoma, išlaikys nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas. Jis planuoja finansuoti viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, taip pat energetinį saugumą, pavyzdžiui, Kipro elektros energijos rinkos valdymo sistemą, naujų efektyviai energiją vartojančių pastatų, įskaitant naują psichikos sveikatos ligoninę, statybą, mokyklų energijos vartojimo efektyvumo didinimą ir Nikosijos bei Larnakos regionų aprūpinimo vandeniu saugumo didinimą statant rezervuarą; šios investicijos iš dalies finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis;

---

17 Šis skaičius rodo tų priemonių, įskaitant einamųjų pajamų ir išlaidų, taip pat atitinkamais atvejais – kapitalo išlaidų priemones, poveikį metiniam biudžetui.

18 2022 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacija dėl 2022 m. Kipro nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2022 m. Kipro stabilumo programos, OL C 334, 2022 9 1, p. 104.

19 Remiantis Komisijos 2023 m. pavasario prognoze, numatoma, kad Kipro vidutinio laikotarpio (10 metų) potencialios gamybos apimties augimo vidurkis, naudojamas fiskalinės politikos krypčiai įvertinti, nominaliąja verte bus 8,2 %.

20 Numatoma, kad kitos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos kapitalo išlaidos turės 0,0 procentinio punkto BVP neutralų poveikį.

(22) stabilumo programoje numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus perteklius padidės iki 2,3 % BVP. 2024 m. padidėjimas daugiausia atspindi socialinio draudimo įmokų padidėjimą nuo 2024 m. sausio 1 d. Programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP 2024 m. pabaigoje sumažės iki 72,9 %. Remiantis iki galutinio prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones, Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus perteklius sudarys 2,1 % BVP. Tai atitinka programoje numatomą perteklių. Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatomas valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP panašus: 72,5 % 2024 m. pabaigoje;

(23) stabilumo programoje numatyta 2024 m. laipsniškai panaikinti visas energijos paramos priemones. Komisija taip pat daro prielaidą, kad 2024 m. energijos paramos priemonės bus visiškai laipsniškai panaikintos. Tai grindžiama prielaida, kad energijos kainos vėl nedidės;

(24) programoje Kipras planuoja 2023 m. pasiekti vidutinio laikotarpio biudžeto tikslą, kuris yra 0,0 % BVP struktūrinis biudžeto balansas, ir jį išlaikyti visą likusį programos laikotarpį. Remiantis Komisijos 2023 m. pavasario prognoze, numatoma, kad struktūrinis balansas 2023 ir 2024 m. bus atitinkamai +0,9 % ir +1,3 % BVP, taigi viršys vidutinio laikotarpio biudžeto tikslą. Apdairi fiskalinė politika 2024 m. taip pat padės sustiprinti išorės poziciją;

(25) darant prielaidą, kad politika nesikeis, Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. grynosios nacionalinėmis lėšomis finansuojamos pirminės išlaidos[21] padidės 3,6 %;

(26) remiantis programa, viešosios investicijos turėtų sumažėti nuo 3,0 % BVP 2023 m. iki 2,8 % 2024 m. Mažesnės investicijos atspindi pastovų nominaliųjų investicijų lygį esant didesniam BVP;

(27) stabilumo programoje išdėstyta vidutinio laikotarpio fiskalinė kryptis iki 2026 m. Programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus perteklius išliks pastovus (2,3 % BVP 2025 m.) ir padidės iki 2,4 % iki 2026 m. Todėl planuojama, kad valdžios sektoriaus balansas per programos laikotarpį atitiks Sutartyje nustatytą pamatinę vertę. Programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP sumažės nuo 72,9 % 2024 m. pabaigoje iki 60,1 % iki 2026 m. pabaigos;

(28) pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnio 3 dalies b punktą ir V priedo 2.2 kriterijų, į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukta daug viena kitą papildančių reformų ir investicijų, kurios turi būti įgyvendintos iki 2026 m. Kipro ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas yra įgyvendinamas, tačiau kyla tam tikra vėlavimo rizika. Kipras pateikė vieną mokėjimo prašymą, atitinkantį 14 plano tarpinių reikšmių, o bendra išmoka siekė 85 mln. EUR. Kipro ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas yra palyginti didelis ir sudėtingas. Siekiant kuo labiau sumažinti vėlavimo riziką, labai svarbu užtikrinti tvirtą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano valdymą ir nuolatinę stebėseną. Tikimasi, kad Kipro ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas bus peržiūrėtas ir į jį bus įtrauktos „REPowerEU“ priemonės, taip pat atsižvelgta į sumažintą didžiausią finansinį įnašą. Į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą greitai įtraukus naują skyrių „REPowerEU“ bus sudarytos sąlygos finansuoti papildomas reformas ir

[21] Grynosios pirminės išlaidos apibrėžiamos kaip nacionalinėmis lėšomis finansuojamos išlaidos, atėmus diskrecines pajamų priemones ir neįskaitant palūkanų išlaidų bei ciklinių nedarbo išlaidų.

investicijas, kuriomis remiamas Kipro strateginių tikslų energetikos ir žaliosios pertvarkos srityse įgyvendinimas. Siekiant sėkmingai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, taip pat kitą už plane numatytąją platesnę ekonominę ir užimtumo politiką, kad būtų užtikrinta plati atsakomybė už bendrą politinę darbotvarkę, tebėra svarbus sistemingas ir veiksmingas vietos ir regionų valdžios institucijų, socialinių partnerių ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas;

(29) 2022 m. Komisija patvirtino visus Kipro sanglaudos politikos programavimo dokumentus. Kad Kipre būtų įgyvendinama žalioji ir skaitmeninė pertvarka, didinamas ekonominis ir socialinis atsparumas, taip pat vyktų darnus teritorinis vystymasis, labai svarbu sanglaudos politikos programas įgyvendinti sparčiai, užtikrinant papildomumą ir sinergiją su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu, įskaitant skyrių „REPowerEU“;

(30) be ekonominių ir socialinių uždavinių, kurie sprendžiami ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu, Kiprui kyla tam tikrų papildomų uždavinių, susijusių su verslo aplinka, visų pirma su valstybės valdomų subjektų valdymu, atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimu, elektros tinklo atnaujinimu ir modernizavimu, energetikos tinklų jungtimis, energijos vartojimo efektyvumu, darniu transportu ir žaliaisiais įgūdžiais;

(31) valdymo sistemoje yra spragų, susijusių su tarptautiniais standartais (pvz., EBPO gairėmis dėl valstybės valdomų įmonių valdymo ir Pasaulio banko priemonių rinkiniu dėl valstybės valdomų įmonių valdymo). Visų pirma valstybės valdomų įmonių veiksmingumą ir efektyvumą padidintų didesnis skaidrumas ir didesnė atskaitomybė už finansinius rezultatus ir viešuosius tikslus. Tai, be kita ko, susiję su geriausios praktikos taikymu, pavyzdžiui, nuopelnais grindžiamo ir skaidraus skyrimo į valstybės valdomų įmonių valdymo organus procesu. Dabartinę padėtį taip pat pagerintų valstybės valdomų įmonių nuosavybės funkcijos perkėlimas iš į politiką orientuotų šakinių ministerijų į specialią centrinę įstaigą arba bent jau centralizuoto stebėsenos padalinio finansų ministerijoje įkūrimas. Geresnis valdymas padėtų užtikrinti, kad valstybės valdomų įmonių pagrindiniai viešųjų investicijų projektai būtų užbaigti laiku, o tai savo ruožtu sudarytų palankesnes sąlygas žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai. Imantis su valstybės valdomomis įmonėmis susijusių veiksmų, valdymas Kipre taptų veiksmingesnis, o rinka būtų teisingesnė ir skaidresnė vietos ir užsienio įmonėms. Tokie veiksmai atitiktų ilgalaikės Kipro strategijos tikslus ir veiksmų planą, kuriuo ši strategija grindžiama (iniciatyvos sritis „Modernizuoti pusiau valstybės organizacijas ir kurti tinkamas paskatas inovacijoms ir veiksmingumui“). Valstybės valdomų įmonių valdymui gerinti skirta politika taip pat gali padėti didinti viešojo sektoriaus veiksmingumą;

(32) visas Kipro atsinaujinančiųjų energijos išteklių potencialas galėtų būti dar labiau išnaudotas, visų pirma toliau investuojant į elektros tinklo atnaujinimą bei modernizavimą ir renkantis energijos kaupimo tinkle įrenginius. Elektros energijos pirkimo sutartys ir sutartys dėl kainų skirtumų gali būti tinkamos ekonominės priemonės atsinaujinančiųjų energijos išteklių plėtrai paspartinti. Šiuo metu Kipre dujos nenaudojamos, nors nafta sudaro 83,2 % viso energijos rūšių derinio. Atsižvelgiant į pasaulio rinkose labai svyruojančias energijos kainas, Kipro ekonomikos tvarumui išlaikyti labai svarbu mažinti didelę priklausomybę nuo naftos, o Kipras ją visą importuoja. Siekiant įvairinti energijos tiekimą ir mažinti priklausomybę nuo importo, Kiprui būtų naudingos papildomos elektros tinklų jungtys ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių plėtra, taip pat naujos investicijos į infrastruktūrą

ir tinklus. Be to, siekiant pažaboti energijos vartojimo augimą, kuris gerokai viršija ES vidurkį, energijos vartojimo efektyvumo politiką būtų galima išplėsti, o jos įgyvendinimą paspartinti. Taip pat tikimasi, kad energijos vartojimo efektyvumo priemonės padės spręsti didelės energijos nepriteklių patiriančių gyventojų dalies (19,4 % 2021 m.) problemą, be kita ko, kai tikslinga, naudojant sanglaudos politikos fondų lėšas. Kiprui būtų naudinga pereiti prie darnaus transporto. Šiuo metu sala priklauso nuo privataus transporto ir visam transporto sektoriui 2020 m. teko 21 % viso išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio, o elektrinių transporto priemonių dalis pagal naujas registracijas ir įkrovimo prieigų skaičių vienai transporto priemonei yra mažiausia ES. Kad Kipras pasiektų 55 % tikslo priemonių rinkinio tikslus, reikės didesnio užmojo mažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir didinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalį bei energijos vartojimo efektyvumą;

(33) kliūčių pereinant prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos kyla dėl to, kad žaliajai pertvarkai esminės svarbos turintys sektoriai, įskaitant poveikio klimatui neutralizavimo technologijų gamybos, diegimo ir techninės priežiūros, ir profesijų atstovai stokoja atitinkamai darbo jėgos ir įgūdžių. 2022 m. trūko kelių profesijų, kurioms reikia konkrečių įgūdžių ar žinių, reikalingų žaliajai pertvarkai, darbo jėgos, o pagrindiniuose sektoriuose (pvz., statybos, gamybos) registruotas vis didesnis laisvų darbo vietų lygis. Siekiant sumažinti įgūdžių trūkumą ir skatinti įtrauktį į darbo rinką bei darbo jėgos perskirstymą labai svarbu turėti aukštos kokybės švietimo ir mokymo sistemas, atitinkančias kintančius darbo rinkos poreikius, ir tikslinių kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo priemonių. Siekiant pasinaudoti esama darbo jėgos pasiūla, šios priemonės turi būti prieinamos, visų pirma fiziniams asmenims ir sektoriams bei regionams, kuriuos žalioji pertvarka veikia labiausiai;

(34) atsižvelgdama į Komisijos vertinimą, Taryba išnagrinėjo 2023 m. stabilumo programą, o jos nuomonė[22] atspindėta toliau išdėstytoje 1 rekomendacijoje;

(35) atsižvelgdama į euro zonos valstybių narių ekonomikų glaudžias tarpusavio sąsajas ir kolektyvinį indėlį į ekonominės ir pinigų sąjungos veikimą, Taryba rekomendavo euro zonos valstybėms narėms, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, imtis šių veiksmų: i) išlaikyti skolos tvarumą ir susilaikyti nuo plačiabazės paramos visuminei paklausai 2023 m., tikslingiau orientuoti fiskalines priemones, kurių imtasi didelių energijos kainų poveikiui švelninti, ir apsvarstyti tinkamus laipsniško paramos nutraukimo būdus energijos kainų spaudimui mažėjant; ii) išlaikyti dideles viešąsias investicijas ir skatinti privačiąsias investicijas žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai remti; iii) remti darbo užmokesčio pokyčius, kuriais siekiama sušvelninti perkamosios galios praradimą, kartu ribojant antrinį poveikį infliacijai, toliau tobulinti aktyvią darbo rinkos politiką ir tvarkytis su įgūdžių trūkumu; iv) gerinti verslo aplinką ir užtikrinti, kad su energija susijusi parama įmonėms būtų ekonomiškai efektyvi, laikina, tikslingai nukreipta gyvybingoms įmonėms ir išlaikytų žaliosios pertvarkos paskatas; v) išsaugoti makrofinansinį stabilumą ir stebėti rizikas, o kartu tęsti darbą siekiant baigti kurti bankų sąjungą. Kiprui skirtos 1, 2, 3 ir 4 rekomendacijos prisideda prie pirmos, antros, trečios ir ketvirtos euro zonai skirtų rekomendacijų įgyvendinimo;

(36) atsižvelgdama į Komisijos atliktą nuodugnią apžvalgą ir šį vertinimą, Taryba išnagrinėjo 2023 m. nacionalinę reformų programą ir 2023 m. stabilumo programą. Jos

[22] Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 2 dalį ir 9 straipsnio 2 dalį.

rekomendacijos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 6 straipsnį atspindėtos toliau išdėstytoje 1 rekomendacijoje. 1 rekomendacijoje nurodyta politika padeda mažinti pažeidžiamumą, susijusį su privačiojo sektoriaus, valdžios sektoriaus ir išorės skola. 2 rekomendacija padeda įgyvendinti 1 rekomendaciją. 1 rekomendacijoje nurodyta politika padeda tiek naikinti disbalansą, tiek pagal 35 konstatuojamąją dalį įgyvendinti euro zonai skirtas rekomendacijas,

REKOMENDUOJA Kiprui 2023 ir 2024 m. imtis šių veiksmų:

1. Iki 2023 m. pabaigos panaikinti galiojančias energijos paramos priemones. Jei dėl vėl padidėjusių energijos kainų reikėtų imtis paramos priemonių, užtikrinti, kad tomis priemonėmis būtų siekiama apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ir įmones, kad priemonės būtų finansiškai įperkamos ir kad būtų išsaugotos paskatos taupyti energiją. 2024 m. išlaikant patikimą fiskalinę būklę, išlaikyti nacionalinėmis lėšomis finansuojamas viešąsias investicijas ir užtikrinti veiksmingą EGADP dotacijų ir kitų ES fondų lėšų įsisavinimą, visų pirma siekiant skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką.

   Sudaryti palankesnes sąlygas privačiojo sektoriaus skolos mažinimui, be kita ko, įgyvendinant veiksmingą teisės naudotis turtu atėmimo sistemą.

   Laikotarpiu po 2024 m. toliau vykdyti investicijas ir reformas, kuriomis skatinamas didesnis tvarus augimas ir išsaugoti apdairią vidutinio laikotarpio fiskalinę būklę.

2. Sparčiau įgyvendinti savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, be kita ko, užtikrinant tinkamus administracinius gebėjimus, ir greitai užbaigti rengti skyrių „REPowerEU“, kad jį būtų galima skubiai pradėti įgyvendinti. Tęsti spartų sanglaudos politikos programų įgyvendinimą, jį glaudžiai derinant su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu bei naudojantis jų sąveika.

3. Imtis priemonių valstybės valdomų įmonių valdymui gerinti pagal tarptautinius standartus.

4. Mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir įvairinti energijos tiekimą. Geriau išnaudoti visą esamą atsinaujinančiųjų energijos išteklių gamybos potencialą, paspartinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą pasitelkus tinkamas ekonomines priemones ir toliau investuojant į elektros tinklo, įskaitant energijos kaupimo įrenginius, atnaujinimą ir modernizavimą. Spartinti elektros tinklų jungčių plėtrą. Išplėsti ir paspartinti energijos vartojimo efektyvumo priemones, be kita ko, siekiant spręsti energijos nepritekliaus problemą, taip pat pereiti prie darnaus transporto. Dėti daugiau politikos pastangų suteikti ir įgyti žaliajai pertvarkai reikalingus įgūdžius.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas / Pirmininkė